

Perspective asupra crizei economice

Manolescu Elena, lect. dr. ec., U.T.C.B

Abstract:

This article analyses the main macroeconomic indicators whose evolution is revealing about the actual state of the Romanian economy. The period under analysis is between the years 2003-2012 to highlight the impact of the economic crisis, one in 2008 and one in 2011, on the national economy. The article is also advancing economic forecasts for the next two years, 2013 and 2014. There are presented the main issues that characterize the Romanian economy and their effect on the indicators brought to light evolution and also are indicated the most major threats for the desirable economic growth. Finally, there are mentioned some measures to be taken to overcome the actual unfavorable economic state in Romania and achieving a sustainable economic development in the future.

Cuvinte cheie:

indicatori macroeconomici, criza, inflație, creștere economică, PIB, producție, șomaj, consum final, deficit bugetar, investiții directe străine, import, export.

Analiza principalilor indicatori macroeconomici indică o creștere modestă în anul 2012 a economiei românești. Astfel, în 2012, PIB înregistrează o creștere de numai 0,8 procente, creștere ce are la bază în principal cererea internă. Datorită activității economice foarte slabe se preconizează ca cererea de importuri să se reducă, fapt ce va conduce la menținerea în continuare a deficitului balanței comerciale.

Conform predicțiilor Eurostat privind situația economică a României, pentru anul 2013 creșterea PIB se va situa la valoarea de 2,2%, deși volumul investițiilor care reprezintă factorul determinant al creșterii PIB-ului în 2013 se previzionează a fi mai redus în comparație cu cel din 2012. Acest lucru se datorează și reducerii, de ansamblu, a activității economice la nivelul întregii Uniuni Europene (UE 27) precum și climatului incert și tensionat din interiorul acesteia. Activitatea de creditare din România se preconizează a se îmbunătăți ușor în condițiile în care băncile vor continua să recupereze din creditele restante, după o perioadă lungă în care a avut loc o deteriorare a calității activelor bancare. De asemenea, se așteaptă o creștere a consumului privat deși această tendință va fi ținută în frâu de necesitatea reechilibrării bugetelor menajelor în condițiile în care acestea sunt presate atât de obligațiile de rambursare a creditelor angajate cât și de scăderea veniturilor reale. În ceea ce privește consumul guvernamental, spre deosebire de scăderea înregistrată în perioada 2010 – 2012, în 2013 este de așteptat ca acesta să înregistreze o creștere datorată creșterii salariilor din sectorul public. În ce privește deficitul contului curent, acesta este prognozat să crească ușor, cu numai 2,44% și să ajungă la 4,2% din PIB. Pentru anul 2014, prognozele indică o creștere a PIB-ului de 2,7%, creșterea datorată reformelor pe piața muncii și pe cea a bunurilor¹.

Privitor la nivelul ratei inflației, Institutul Național de Statistică anunța pentru luna septembrie 2012 atingerea celui mai înalt nivel al inflației din ultimul an, aceasta situându-se la nivelul de 5,33%. De asemenea, guvernatorul Băncii Naționale a României revenind asupra prognozei inițiale făcute cu privire la rata inflației pentru sfârșitul anului de numai 3,2% , a anunțat un nou nivel pentru acest indicator de 5,1%². Printre factorii determinanți ai acestei evoluții neașteptate a inflației se numără: seceta din timpul verii care a afectat agricultura și care a avut ca efect imediat și direct creșterea

¹ European Economic Forecasts, Autumn 2012, European Economy 7/2012, pag. 111 - 112, Economic and Financial Affairs of the European Commission

² <http://www.business24.ro/macroconomie/inflatie/inflatia-scapa-de-sub-controlul-bnr-5-1-la-suta-la-sfarsitul-anului-1521358>

prețului legumelor și fructelor, cotațiile internaționale ale țițeiului, deprecierea cursului de schimb valutar al monedei naționale. Mugur Isărescu în cadrul aceleiași conferințe subliniază faptul că la nivelul întregii Uniuni Europene se observă creșterea prețurilor produselor agroalimentare, iar creșterea înregistrată în România este dintre cele mai mari. Ținând cont și de faptul că în România continuă procesul de liberalizare a prețurilor în sectorul energetic este lesne de previzionat faptul că acest lucru va conduce la o creștere a inflației. Prețurile produselor alimentare ce se vor menține la un nivel ridicat în prima parte a anului 2013 vor constitui premisele evoluției negative a acestui indicator. În condițiile în care România va înregistra o creștere economică mai slabă decât cea previzionată vor avea loc efecte deflaționiste cu repercursiuni specifice.

Conform previziunilor economice emise de Comisia Europeană inflația anuală medie proiectată pentru România este de 4,9% pentru anul 2013 și de 3,3% pentru anul 2014³.

Investițiile străine directe au cunoscut o involuție în 2011 scăzând cu 13,6% față de nivelul din 2010, la 1,917 miliarde euro, atingând minimul din ultimii nouă ani. Cel mai ridicat nivel al investițiilor străine directe a fost înregistrat în anul 2008 - 9,496 miliarde euro⁴.

Evoluția fluxurilor ISD în perioada 2003-2011⁵

		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fluxuri ISD - total	mil. euro	1,946	5,183	5,213	9,059	7,250	9,496	3,488	2,220	1,815
	% *	60,6	166,3	0,6	73,8	-20,0	31,0	-63,3	-36,4	-18,2

*variația procentuală față de anul precedent

Fig. 1

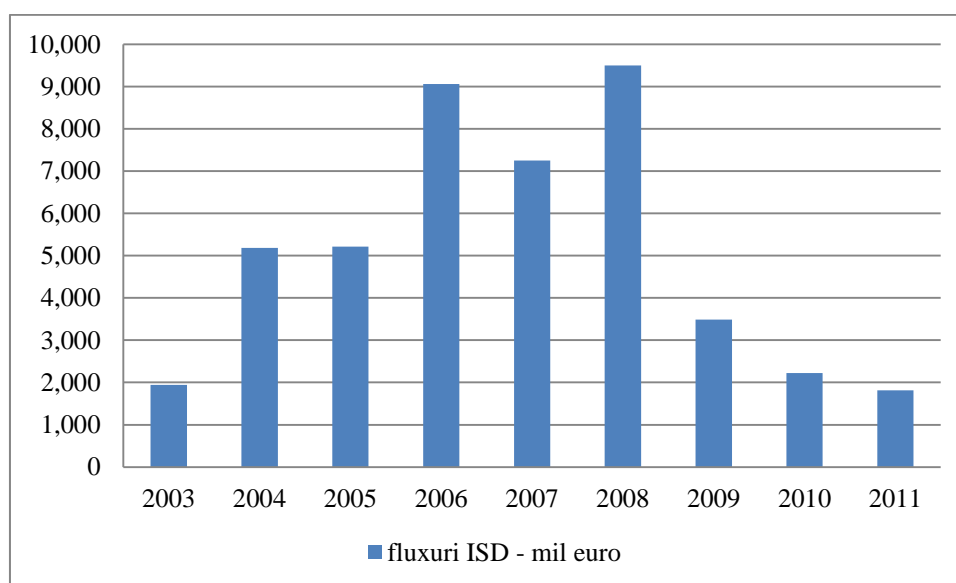

Fig. 2

³ European Economic Forecasts, Autumn 2012, European Economy 7/2012, pag. 111 - 112, Economic and Financial Affairs of the European Commission

⁴ ”Investițiile Străine Directe în România în anul 2011”, a fost realizată de Direcția Statistică din Banca Națională a României, precum și de Direcția Statistici Structurale ale Întreprinderii și Direcția Registrului Statistic al Întreprinderilor din cadrul Institutului Național de Statistică, lucrare finalizată la data de 29 octombrie 2012, ISSN 2247-5095 (versiune *online*), ISSN 2067-3876 (versiune tipărită)

⁵ Ibidem

În opinia guvernatorului BNR, România nu va avea șanse să realizeze creștere economică în anul 2013 dacă nu se va debloca absorbția fondurilor europene, pe care le consideră singurele resurse financiare accesibile în această perioadă, care să înlocuiască investițiile străine și pe cele de la buget.

"În luna decembrie 2011, producția industrială (serie brută) a scăzut față de luna precedentă cu 16,9%, ca urmare a scăderii industriei prelucrătoare (-20,9%) și a industriei extractive (-0,4%). Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat a crescut cu 6%. Pe marile grupe industriale s-au înregistrat scăderi la majoritatea categoriilor de bunuri: industria bunurilor de capital (-25,1%), industria bunurilor intermediare (-24,4%), industria bunurilor de folosință îndelungată (-21,3%) și industria bunurilor de uz curent (-9,7%). Industria energetică a crescut cu 5,8%". potrivit Institutului Național de Statistică (INS)⁶.

La nivelul Uniunii Europene⁷, producția în domeniul construcțiilor a scăzut în luna septembrie a anului 2012 cu 1,8% , comparativ cu luna august când producția în domeniul construcțiilor înregistrase o creștere de 0,2%, după cum reiese din primele estimări ale biroului de statistică a Uniunii Europene – Eurostat. Față de luna septembrie a anului 2011, producția în acest sector a scăzut cu 5,8% la nivelul UE27. Aceeași instituție arată că, față de luna august a anului 2012, cele mai mari scăderi ale producției au fost înregistrate în Portugalia (-13,4%), Italia (-8%), România (-4%) și Marea Britanie (-3%). Față de anul 2011, producția în construcții a scăzut cu 6,5% la nivelul UE27⁸.

Evoluții slabe se vor înregistra și la nivelul pieței muncii. În timp ce ocuparea forței de muncă a cunoscut o ușoară revigorare în al doilea trimestru al anului 2012, crearea de locuri de muncă în anul 2012, în condițiile climatului economic dificil, este estimată a fi una slabă. Rata șomajului a scăzut la 6,9% în trimestrul al doilea, de la 7,6% în trimestrul anterior, respectiv de la 7,2% în trimestrul corespunzător din anul precedent, potrivit datelor Institutului Național de Statistică⁹. Ocuparea forței de muncă în România se previzionează a cunoaște revigorări numai foarte modeste pentru următorii doi ani, ceea ce nu ar schimba mai deloc situația ratei șomajului, care este proiectată să rămână în jurul valorii de 7% pentru această perioadă. Cu toate acestea ne putem aștepta ca salariului real să cunoască în anul 2012 o evoluție pozitivă. Pentru a se ajunge la nivelul anterior tăierilor salariale din sectorul public, creșterile acestora vor trebui să depășească pe cele ale salariilor din sectorul privat, atât în 2012, cât și în 2013. În sectorul privat, creșterea salariilor (compensării medii a forței de muncă) se urmărește a fi realizată în jurul nivelului de 4% pe an, în condițiile unei redresări economice modeste și reformelor pe piața muncii care vizează o corelare mai bună între creșterea compensării forței de muncă și creșterea productivității muncii. În 2012, costul unitar al forței de muncă se preconizează să crească ca urmare a scăderii ritmului de creștere a producției, a scăderii ritmului de creștere economică și a politicilor salariale prudentiale. Potrivit Institutului Național de Statistică, rata șomajului a scăzut la 6,9% în trimestrul al doilea din 2012, de la 7,6% în trimestrul anterior, respectiv de la 7,2% în trimestrul corespunzător din anul precedent.

⁶ <http://www.wall-street.ro/top/Economie/116555/topul-indicatorilor-economici-cifrele-care-spun-totul-despre-situatia-tarii.html>

⁷ UE 27 cuprinde: Belgia (BE), Bulgaria (BG), Republica Cehă (CZ), Danemarca (DK), Germania (DE), Estonia (EE), Irlanda (IE), Grecia (EL), Spania (ES), Franța (FR), Italia (IT), Cipru (CY), Letonia (LV), Lituania (LT), Luxemburg (LU), Ungaria (HU), Malta (MT), Olanda (NL), Austria (AT), Polonia (PL), Portugalia (PT), România (RO), Slovenia (SI), Slovacia (SK), Finlanda (FI), Suedia (SE) și Regatul Unit al Marii Britanii (UK)

⁸ "September 2012 compared with August 2012, Euro area production in construction down by 1.4%, Down by 1.8% in EU27", Eurostat Newsrelease Euroindicators, 163/2012, 19 November 2012, <http://ec.europa.eu/eurostat/euroindicators>

⁹ <http://www.ziare.com/social/somaj/rata-somajului-a-continuat-sa-scada-la-cat-a-ajuns-numarul-somerilor-1192078>

Deficitul bugetului de stat se situează în jurul nivelului de 3% din PIB. Deficitul bugetului de stat este proiectat să scadă la 2,8% din PIB, în anul 2012, de la 5,5% cât a fost în anul 2011. Acest lucru constituie efect al continuării consolidării fiscale, a înghețării pensiilor, introducerii unui nou cod de asistență socială, tăierilor la nivelul ajutoarelor sociale și a creșterii accizelor. Față de previziunile din primăvara acestui an, deciziile autorităților în legătură cu salariile din sectorul public și contribuțiile de sănătate ale pensionariilor au avut ca rezultat creșterea deficitului bugetului de stat. Cu toate acestea, aceste creșteri ale cheltuielilor bugetare au fost realizate pe seama unui mix de surse format din economiile realizate în cadrul Programului Național pentru Dezvoltarea Infrastructurii (PNDI care constă într-o serie de lucrări de infrastructură legate în principal de sisteme de alimentare cu apă și sisteme de canalizare) precum și încasările realizate din aplicarea taxei clawback asupra companiilor din sectorul farmaceutic. În cadrul previziunilor făcute pentru următoarea perioadă, deficitul bugetului de stat continuă să scadă la 2,4 % în 2013 considerând că executivul va merge pe aceeași politică privind întocmirea noului buget de stat (propunerea noului buget nu este încă disponibilă) și include impactul deplin al creșterilor salariale din sectorul public. Este de așteptat, de asemenea, ca guvernul să prevadă o alocare de 0,2% din PIB pentru finanțarea contractelor care au fost încheiate în cadrul programului PNDI. Guvernul va avea nevoie să asigure fondurile necesare sectorului sănătății și să se conformeze prevederilor Directivei Uniunii Europene privind întârzierea plăților care va începe să se aplice începând cu luna martie 2013¹⁰. Pentru 2014, se așteaptă ca deficitul bugetului de stat să scadă la 2% din PIB presupunând că nu va avea loc nici o asumare a răspunderii din partea factorilor de decizie privind schimbări ale politicii de stabilire a bugetului de stat. În ce privește deficitul structural este proiectat ca acesta să înregistreze o evoluție pozitivă pe acest orizont de timp, de la -2% din PIB la -1,0% din PIB în 2014. Se așteaptă ca datoriile publice ale României să se stabilizeze în 2014, după o perioadă în care au crescut la 34,8% din PIB în 2013, de la 34,6% din PIB în 2012, parcurgând câțiva ani de creștere rapidă în timpul crizei.

Principalele riscuri care vizează bugetul de stat în perioada previzionată se referă la:

- posibilele corecții financiare legate de absorbția fondurilor de la Uniunea Europeană
- finanțarea de la bugetul statului a unor proiecte prioritare;
- noi acumulări de arierate, mai ales la nivelul administrației publice locale;
- eșecul restructurării întreprinderilor de stat, care ar putea avea drept consecință presiuni suplimentare asupra bugetului de stat în anii următori.

Evoluții macroeconomice în perioada 2003 – 2014 în România

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PIBpp - mld. euro	52.6	61.1	79.8	97.7	124.7	139.8	118.2	124.1	136.5	136.1	141.9	150.9
PIBpp - mld. ron	197.4	247.4	289	344.7	416	514.7	501.1	522.6	578.6	608.5	648.7	689.4
Deflatorul PIB	23.4	15.5	12.2	10.6	13.5	15.3	4.2	6	8.1	4.4	4.4	3.5
Rata șomajului - %	6.8	8	7.2	7.3	6.4	5.8	6.9	7.3	7.4	7.4	7.3	7.3
Consum final privat - mld. euro	34.82	42.16	55.46	67.32	83.42	90.73	73.40	79.42	84.63	83.70	87.41	92.50
Consumul final privat (% din PIB)	66.2	69	69.5	68.9	66.9	64.9	62.1	64	62	61.5	61.6	61.3
Consum final guvernamental - mld. euro	10.15	9.96	13.89	16.32	19.95	23.63	21.87	20.35	19.66	19.19	19.72	20.67

¹⁰ Potrivit Directivei Uniunii Europene privind întârzierea plăților pentru toate contractele semnate după luna martie 2013 vor trebui să fie plătite de către administrațiile publice în 60 de zile pentru sectorul de sănătate și în termen de 30 de zile pentru celălalte sectoare. În prezent, plățile pentru sectorul sănătății se pot face cu o întârziere de 210 zile.

Consum final guvernamental (% din PIB)	19.3	16.3	17.4	16.7	16	16.9	18.5	16.4	14.4	14.1	13.9	13.7
Export (mld. euro)	18.30	21.87	26.41	31.56	36.54	42.50	36.17	44.06	52.28	53.35	55.91	60.81
Export (% din PIB)	34.8	35.8	33.1	32.3	29.3	30.4	30.6	35.5	38.3	39.2	39.4	40.3
Import (mld.euro)	22.25	27.37	34.47	43.28	53.87	60.81	43.26	50.51	59.38	60.29	63.71	69.11
Import (% din PIB)	42.3	44.8	43.2	44.3	43.2	43.5	36.6	40.7	43.5	44.3	44.9	45.8
Total venituri bugetare (mld. euro)	16.83	19.74	25.86	32.53	44.02	46.97	37.94	41.33	44.09	45.32	47.68	50.85
Total venituri bugetare (% din PIB)	32	32.3	32.4	33.3	35.3	33.6	32.1	33.3	32.3	33.3	33.6	33.7
Total cheltuieli bugetare (mld. euro)	17.62	20.53	26.81	34.68	47.64	54.94	48.58	49.76	51.73	49.13	51.08	53.87
Total cheltuieli bugetare (% din PIB)	33.5	33.6	33.6	35.5	38.2	39.3	41.1	40.1	37.9	36.1	36	35.7
Deficitul bugetar (mld. euro)	-0.79	-0.79	-0.96	-2.15	-3.62	-7.97	-10.64	-8.44	-7.64	-3.81	-3.41	-3.02
Deficitul bugetar (% din PIB)	1.5	1.3	1.2	2.2	2.9	5.7	9	6.8	5.6	2.8	2.4	2
Total datoriile bugetului consolidat (% din PIB)	21.5	18.7	15.8	12.4	12.8	13.4	23.6	30.5	33.4	34.6	34.8	34.8

Prelucrat după datele: Statistical Annex of European Economic, Autumn 2012, Economic and Financial Affairs of the European Commission

Fig. 3

În consecință, o creștere economică bazată strict pe creșterea consumului intern poate aduce o evoluție economică pozitivă extrem de limitată, principalul motor al relansării economice fiind investițiile, în acest context economic referindu-mă strict la atragerea de fonduri europene și zona exporturilor. Mă refer strict la fluxurile de capital generate de atragerea de fonduri europene pentru că așa cum ușor putem intui, alte tipuri de capital sunt aproape inaccesibile României. Puținul capital investit în perioada 2009-2012 este de natură a corecta investițiile anterioare, abordare regăsită în sistemul financiar sau a continua investițiile deja demarate înainte de perioada de criză. Chiar dacă România rămâne o țară atractivă în fața investitorilor, apetitul acestora pentru investiții pe termen lung este strict legat de valoarea financiară a capitalurilor, de criza datoriilor suverane din zona euro, cât și de manifestarea factorilor economici și politici perturbatori care se mențin la valori ridicate în Europa. Preconizatele intervenției ale Băncii Centrale Europene pentru calmarea piețelor prin achiziția bond-urilor suverane este de natură a echilibra bugetele țărilor euro și astfel a pune bazele dezvoltării unei noi politici bugetare și investiționale. Acest fapt s-ar putea dovedi benefic și țărilor din afara zonei euro, dar ca și aplicabilitate în timp, această îmbunătățire ar putea fi resimțită în România în a doua parte a anului viitor.

În contextul financiar european, la nivelul actual al dobânzilor de refinanțare, premisele ieșirii din criză a zonei euro și implicit a statelor cu piețe direct conectate cu această zonă, în aceasta categorie fiind inclusă și România, sunt promițătoare dar orizontul de timp în care această ieșire din criză va fi resimțită la nivel microeconomic de către întreprinderile mici și mijlocii și implicit de forța de muncă, va fi la nivelul de 2-3 ani. Chiar dacă și această criză, la fel ca și celălalte, va trece, se pare că paradigma economică trebuie să sufere unele modificări. Politicile economice guvernamentale ajung să fie principalul instrument de intervenție a statului în economie cât și generatorul trendului de dezvoltare economică în viitor. Instrumentele de reglementare a activităților financiare se impune

a fi întărite și astfel concepute încât fluxurile financiare să se regăsească în economia reală nu în speculații facile generate de anumite contexte economice vremelnice. Speculațiile au condus la o generare artificială de cerere urmările fiind doar datorii greu de plătit la nivel microeconomic din venituri diminuate continuu de criza economică. Acest gen de bule speculative au fost specifice sfârșiturilor de cicluri economice (referire la bula imobiliară și speculații cu terenuri fără destinație economică).

O astfel de abordare probabil că ar putea pune bazele viitorului ciclu economic care, categoric va trebui să genereze o altfel de dezvoltare bazată pe implicarea organismelor de reglementare financiară și guvernamentale.

Bibliografie:

- [1] European Commission, Economic and Financial Affairs, European Economic Forecasts, Autumn 2012, European Economy 7/2012, pag. 111 – 112;
- [2] BNR, Direcția Statistică din Banca Națională a României, INS, Direcția Statistici Structurale ale Întreprinderii și Direcția Registrului Statistic al Întreprinderilor, ”Investițiile Străine Directe în România în anul 2011”, lucrare finalizată la data de 29 octombrie 2012, ISSN 2247-5095 (versiune *online*), ISSN 2067-3876 (versiune tipărită);
- [3] Statistical Annex of European Economic, Autumn 2012, Economic and Financial Affairs of the European Commission
- [4] Eurostat Newsrelease Euroindicators, 163/2012, ”September 2012 compared with August 2012, Euro area production in construction down by 1.4%, Down by 1.8% in EU27”, November 19th 2012, <http://ec.europa.eu/eurostat/euroindicators>
- [5] <http://www.wall-street.ro/top/Economie/116555/topul-indicatorilor-economici-cifrele-care-spun-totul-despre-situatia-tarii.html>
- [6] <http://www.business24.ro/macroconomie/inflatie/inflatia-scapa-de-sub-controlul-bnr-5-1-la-suta-la-sfarsitul-anului-1521358>;
- [7] <http://www.ziare.com/social/somaj/rata-somajului-a-continuat-sa-scada-la-cat-a-ajuns-numarul-somerilor-1192078>